

**Методи виявлення та
психологічна підтримка
обдарованих дітей
у системі навчальної
діяльності.**

Обдаровані діти – діти, що випереджають однолітків у розвитку тому, "обдарована дитина" – це дитина, що виділяється яскравими, очевидними, іноді видатними досягненнями (або має внутрішні передумови для таких досягнень) у тім або іншому виді діяльності. Найчастіше всього виділяють:

Види обдарованості

- **Академічна обдарованість** визначається успішністю навчання. Для виявлення дітей, що володіють високими здатностями в оволодінні основними навчальними дисциплінами (математикою, природознавством) використовують стандартні тести досягнень.
- **Інтелектуальну обдарованість** зв'язують із високим рівнем інтелектуального розвитку. Для виміру інтелектуальної обдарованості в основному використовують різні варіанти тестів, спрямованих на вимір інтелекту.

- **Соціальна обдарованість** розглядається як складне, багатоаспектне явище, багато в чому визначальну успішність у спілкуванні.
- Одним із підвидів є **лідерська обдарованість** – високо розвинені комунікативні та організаторські здібності.
- Ключовою особливістю **практичної обдарованості** називають знання своїх слабких і сильних сторін і здатність використати це знання.

- **Творча обдарованість** визначається тими теоретичними конструкціями, на яких базується саме розуміння творчості.
- **Художня обдарованість.**
- **Музикальна обдарованість**
- **Літературна обдарованість.**
- **Артистична обдарованість.**

- **Духовна обдарованість** пов'язана з високими моральними якостями, альтруїзмом.
- **Психомоторна (спортивна) обдарованість** тісно зв'язані зі швидкістю, точністю й спритністю рухів, кинестезически – моторної й зоровомоторної координацією. Стандартизовані тести на перцептивно–руховий розвиток дозволяє оцінювати різні параметри моторного розвитку: темп, ритм, координацію рухів, швидкість реакції.

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЗАГАЛЬНОЇ ОБДАРОВАНОСТІ

А. САВЕНКОВА

Мета: оцінка рівня сформованості обдарованості.

Інструкція: "Вам пропонується оцінити рівень сформованості дев'яти характеристик, зазвичай спостережуваних у обдарованих дітей. Уважно вивчіть їх і дайте оцінку вашій дитині по кожному параметру, користуючись наступною шкалою:

- **5** - оцінювана властивість особи розвинена добре, чітко виражено, проявляється часто в різних видах діяльності і поведінки;
- **4** - властивість помітно виражена, але проявляється непостійно, при цьому і протилежне до нього проявляється дуже рідко.
- **3** - оцінювана і протилежна властивість особи виражені нечітко, в проявах рідкісні, в поведінці і діяльності урівноважують один одного;
- **2** - яскравіше виражено і частіше проявляється властивість особи, протилежна до оцінюваного;
- **1** - чітко виражено і часто проявляється властивість особи, протилежна до оцінюваного, воно фіксується в поведінці і в усіх видах діяльності.

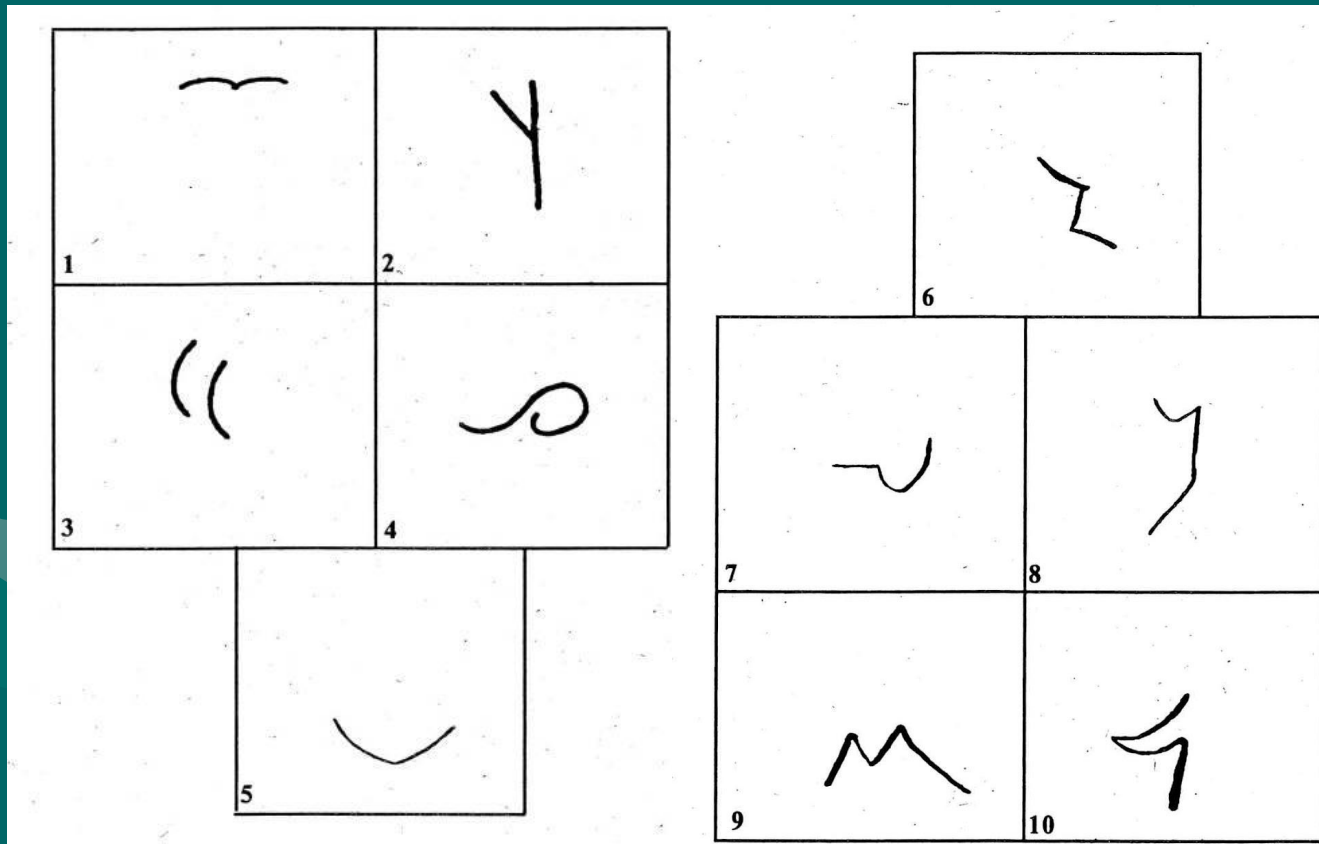
- **1. Допитливість (пізнавальна потреба).** Чим обдарованіша дитина, тим більше виражено у неї прагнення до пізнання нового, невідомого. Проявляється в пошуку нової інформації, нових знань, в прагненні ставити багато запитань, в незгасній дослідницькій активності (бажання розбирати іграшки, досліджувати будову предметів, рослин, поведінку людей, тварин і ін.).
- **2. Надчуттєвість до проблем.** Здатність бачити проблеми там, де інші нічого незвичайного не помічають, - важлива характеристика творчо обдарованої дитини. Проявляється в здатності виявляти проблеми, ставити запитання.
- **3. Здатність до прогнозування.** Здатність представити результат вирішення проблеми до того, як вона буде реально вирішена, передбачити можливі наслідки дії до її здійснення. Виявляється не лише при рішенні учбових завдань, але і поширюється на найрізноманітніші прояви реального життя: від прогнозування наслідків, не віддалених в часі, відносно елементарних подій, до можливостей прогнозу розвитку соціальних явищ.

- **4. Словниковий запас.** Великий словниковий запас - результат і критерій розвитку розумових здібностей дитини. Проявляється не лише у великій кількості використаних в мові слів, але і в умінні (прагненні) будувати складні синтаксичні конструкції.
- **5. Здатність до оцінки.** - передусім результат критичного мислення. Припускає можливість розуміння як власних думок і вчинків, так і дій інших людей. Проявляється в здатності об'єктивно характеризувати рішення проблемних завдань, вчинки людей, події і явища.
- **6. Винахідливість.** Здатність знаходити оригінальні, несподівані рішення в поведінці і різних видах діяльності. Проявляється в поведінці дитини, в іграх і самих різних видах діяльності.

- **7. Здатність міркувати і мислити логічно.** Здатність до аналізу, синтезу, класифікації явищ, подій, процесів, уміння струнко викладати свої думки. Проявляється в умінні формулювати поняття, висловлювати власний розсуд.
- **8. Наполегливість (цілеспрямованість).** Здатність і прагнення наполегливо рухатися до наміченої мети. Уміння концентрувати власні зусилля на предметі діяльності незважаючи на наявність перешкод. Проявляється в поведінці і в усіх видах діяльності дитини.
- **9. Вимогливість до результатів власної діяльності (перфекціонізм).** Прагнення доводити продукти будь-якої своєї діяльності до відповідності найвищим вимогам. Проявляється в тому, що дитина не заспокоюється до тих пір, поки не доведе свою працю до найвищого рівня.

ТЕСТ ТОРРЕНСА

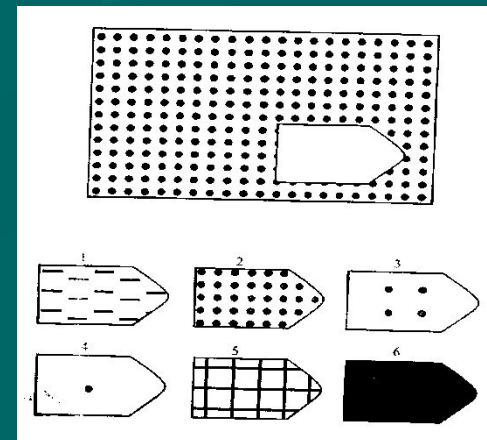
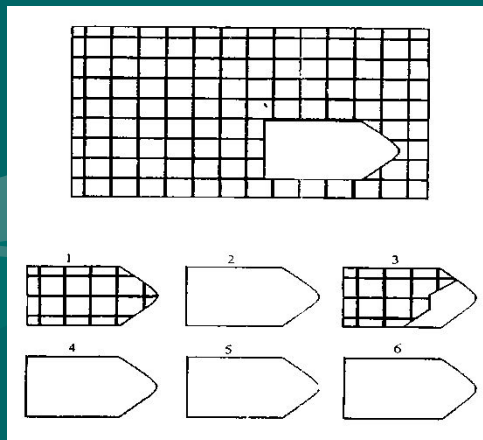
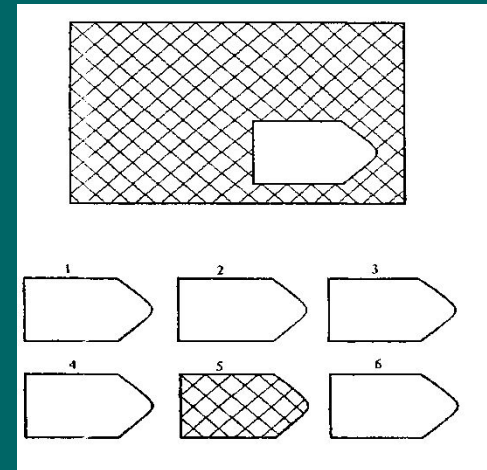
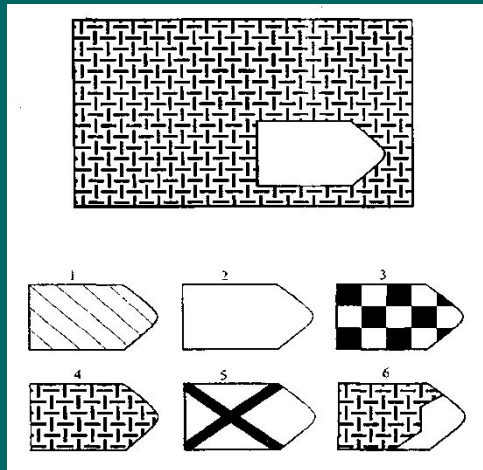
Мета: дослідження обдарованості дітей, починаючи з дошкільного віку і до випускних класів. Інструкція: додати до незавершених фігур додаткові лінії так, щоб вийшли цікаві предмети або картинки. На виконання завдання дається 10 хвилин

МЕТОДИКА "ПРОГРЕСИВНІ МАТРИЦІ РАВЕНА"

Мета: дослідження інтелектуальної обдарованості, логічного мислення учнів підліткового віку і випускних класів.

Тест складається з 60 таблиць (5 серій). У кожній серії таблиць містяться завдання наростаючої трудності. В той же час характерно і ускладнення типу завдань від серії до серії.

Для психологічної підтримки обдарованої дитини необхідно розглянути кризи обдарованості та чинники їх подолання.

- **Криза креативності.** У цьому випадку високий творчий потенціал дитини частково втрачається в силу неможливості пред'явити себе оточуючим, одержати схвалення або підтримку дорослих, що приводить до труднощів у розвитку обдарованості в цілому. Дуже часто освітні або виховні розвиваючі програми для обдарованих дітей насправді не розвивають здатності дитини, а тільки експлуатують їх. Олімпіади, конкурси, фестивалі, конференції виснажують обдарованість дитини так само, як неї виснажують очікування й надія на дорослих, котрим дитина намагається відповідати. Тут ми зустрічаємося з одним парадоксом. З одного боку, обдарованість дитини занадто затребувана соціумом, з іншого боку – обдарованість упадає в кризу неможливості реалізуватися, пред'явити свої здатності.
- **Вирішення:** якщо дитині надати можливість накопичувати індивідуальний пізнавальний досвід, а також бути суб'єктом власної діяльності, у неї є всі шанси цей тип кризи щасливо минути.

- **Криза інтелектуальності.**
- Другий тип кризи – криза інтелектуальності, виникає у випадку перевантаженості обдарованої дитини завданнями, що розвиває тільки інтелектуальні здатності, без обліку індивідуальних пізнавальних потреб дитини, її особистісних змістів. Головна небезпека полягає в тім, що інтелект дитини розвивається на шкоду її фізичному, емоційному, особистісному розвитку. Приклад тому – випускники спеціалізованих фізико-математичних шкіл. Ці випускники, з IQ вище 150 балів, можуть переводити вірші з іспанського на японський, минаючи українські поняття, але вони не здатні вступати в ефективні комунікації, створювати родини, нести відповідальність. Дитина, занурена повністю у свою предметну сферу, не буде щасливою у цій своїй ізоляції.
- **Вирішення:** необхідно задіяти таких дітей у громадське життя школи й класу.

- **Криза мотиву досягнень.**
- Цей тип кризи виникає, якщо в процесі формування особистості, особистісна рефлексія починає домінувати над інтелектуальною. Це приводить до виникнення негативного "образу Я" й, як наслідок, до гальмування з обдарованості. Спостереження показують, що реакція обдарованих дітей на власні слова й вчинки часто буває двозначною. Вони як би дивляться на себе з боку. Дитина говорить і паралельно із цим оцінює те, що вона говорить, то, як вона говорить і чи відповідає це очікуванням навколишніх. Незаважко догадатися, що мова й вчинки обдарованих дітей, як правило, не відповідають очікуванням співрозмовника, викликають реакцію нерозуміння або відторгнення. Зовсім мимоволі обдаровані діти постійно порівнюють себе з навколишніми однолітками й часто розцінюють результати цього порівняння не у свою користь. У них формується комплекс неповноцінності: "Я не такий, як всі, виходить, я гірше". У підсумку обдарована дитина росте й розвивається, постійно відчуваючи невідповідність між "собою й собою", "собою й навколишніми". Це навантаження часом виявляється непосильною ношею для психіки дитини, вона не тільки деформує її особистість, але й руйнує обдарованість.
- **Вирішення** – важливо досягати виховними мірами оптимального співвідношення особистісної й інтелектуальної рефлексії в кожному конкретному випадку, з кожною конкретною дитиною.